

Lorieta Pečoler, Osnovna šola Koseze

OSVOBODITEV KOLONIJ IN CIVILNODRUŽBENA GIBANJA V BOJU ZA DRŽAVLJANSKE PRAVICE

UVOD

Začetek boja za državljske pravice je poleg boja proti suženjstvu povezan tudi z gibanjem protikononializma, zato menim, da je učna snov na temo dekolonizacije primerna tudi za ozaveščanje aktivnega državljanstva in civilnodružbenega gibanja. Oba pojma sta zapisana tudi med splošnimi cilji učnega načrta za zgodovino ter vključena v obvezno širšo temo v devetem razredu Politične značilnosti 20. stoletja (učni sklop Dekolonizacija tretjega sveta) in v izbirno širšo temo Spreminjanje vsakdanjika v 20. stoletju (učni sklop Civilna družbena gibanja). Tako je možno obvezno širšo temo poglobiti v okviru obravnave izbirne širše teme devetega razreda.

Aktivno državljanstvo v splošnem pomeni, da se posamezniki ali skupine državljanov neke države aktivno vključujejo v različne organizacije oz. civilne družbe in tako pomagajo pri (so)oblikovanju skupnosti, kateri pripadajo.

Pri poučevanju zgodovine imamo na voljo veliko učnih tem, ki jih lahko povežemo z bojem za državljske pravice, meni pa se zdi zelo primerna prav dekolonizacija in boji za pravice temnopoltih. Učenci o tem načeloma veliko vedo, saj se o tem učijo tako pri geografiji (8. razred) in pri domovinski in državljski kulturi ter etiki (DKE/7. in 8. razred), veliko informacij so tudi sami pridobili s spletnih strani.

Pomembno je, da učence prek primerov posameznikov učimo in naučimo, kako pomembna je vloga posameznika pri krepitvi demokracije, in da jih naučimo, kaj pomeni biti aktiven državljan, ki *»je dovolj pogumen, da javno pove svoje mnenje, se občasno udeležuje javnih shodov ter javno in odgovorno demonstrira v podporo ali kot znak kritike raznim organizacijam, vladam ...«*.¹

Seveda pa morajo imeti razvit tudi socialno-moralni čut, kar sta Martin Luther King ml. in Nelson Mandela prav gotovo imela. Zato je smiselno, da se prav na njunih primerih prikaže pomen civilnodružbenih gibanj pri vpeljevanju sprememb v korist demokracije in posameznika.

Za obravnavanje te učne teme sem predvidela tri ure, saj je obravnavanje obvezne širše teme Dekolonizacija tretjega sveta poglobljeno z izbirno širšo temo Civilna družbena gibanja. Za lažje razumevanje pojma aktivnega državljanstva se učna snov obravnava na konkretnih primerih obravnavanega časa, s katerimi se pomen in bistvo civilnodružbenih gibanj učencem še bolj približata. Snov pa se lahko tudi aktualizira s primeri civilnodružbenih gibanj tako doma kot po svetu.

K obravnavi snovi je vključeno tudi formativno spremljanje znanja. Učenci so med drugim aktivni tudi v skupinskem delu, zato svoj prispevek v skupinskem delu evalvirajo in podajo predloge za izboljšave za takšen pristop. S samooceno se bistveno zmanjša pasivnost posameznih članov skupine. Skozi vso obravnavo učne snovi pa so vpete tudi nekatere prvine bralnih učnih startegij, da učenci sprotno utrjujejo izpise ključnih besed in bistva.

¹ Cerar, M. (2013). Aktivno državljanstvo. Dostopno na: <http://www.dnevnik.si/mnenja/kolumne/aktivno-drzavljanstvo> (dostop: 24. 2. 2014).

POTEK UČNE URE

Izbirna širša tema iz učnega načrta: SPREMINJANJE VSAKDANJKA V 20. STOLETJU
Učni sklop: Dekolonizacija tretjega sveta in civilna družbena gibanja
Učni problem: Boj za človekove pravice in vloga posameznika
Operativni vsebinski cilji iz učnega načrta za osnovne šole so, da učenci/učenke: <ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu primerjajo politično karto sveta pred svetovnimi vojnami in po koncu hladne vojne ter pojasnijo vzroke za spremembe,² - opišejo vpliv družbenih gibanj na način razmišljanja v razvitem svetu in navedejo primere.³
Procesno-proceduralni cilji iz učnega načrta za osnovne šole so, da učenci/učenke: <ul style="list-style-type: none"> - razvijejo spretnosti časovne in prostorske predstavljivosti, - razvijejo zmožnost analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature, - razvijejo zmožnost kritične presoje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov na podlagi večperspektivnih virov in literature, - razvijejo zmožnost oblikovanja samostojnih sklepov, pogledov, mnenj, stališč, izvornih predlogov in rešitev, - razvijejo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja ter svoje poglede na zgodovino, - razvijejo dovzetnost za različne poglede na zgodovino oz. interpretacije zgodovine ter razumejo, zakaj se pojavijo, - razvijejo spretnost različnih oblik komunikacije (ustno, pisno, grafično, ilustrativno, z IT).⁴
Standardna znanja za vsebinsko znanje sta, da učenci/učenke: <ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu primerjajo politično karto sveta pred svetovnimi vojnami in po koncu hladne vojne ter pojasnijo vzroke za spremembe, - <i>opišejo vpliv družbenih gibanj na način razmišljanja v razvitem svetu in navedejo primere.</i>⁵
Odnosni cilji so, da učenci/učenke: <ul style="list-style-type: none"> - razvijejo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnosti in drugačnosti ver, kultur in skupnosti, - obsodijo zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic, - obsodijo politične sisteme, ki kršijo človekove pravice, - na izbranih primerih iz zgodovine razvijejo poglede na svet, ki spoštujejo človekove pravice in demokracijo ter demokratično in odgovorno državljanstvo.⁶
Ključni koncepti: <ul style="list-style-type: none"> - dekolonizacija, - apartheid, - človekove pravice, - aktivno državljanstvo.
Medpredmetne povezave: <ul style="list-style-type: none"> - geografija, - DKE.
Didaktični pristopi/strategije: <ul style="list-style-type: none"> - aktivne učne oblike: skupinsko delo, individualno delo, - aktivne učne metode: debata, diskusija, delo z viri, - problemsko učenje, - učna diferenciacija in individualizacija.
Refleksija učenca: <ul style="list-style-type: none"> - učenci na koncu zapišejo svoje razmišljanje o pomenu civilnodružbenih gibanj za ohranjanje demokracije in za varovanje temeljnih človekovih pravic.
Potek učnega procesa: <ul style="list-style-type: none"> - uvodna motivacija in ponovitev kolonizacije, obravnavanje učne snovi s pomočjo zgodovinskih virov, ponovitev in utrjevanje.

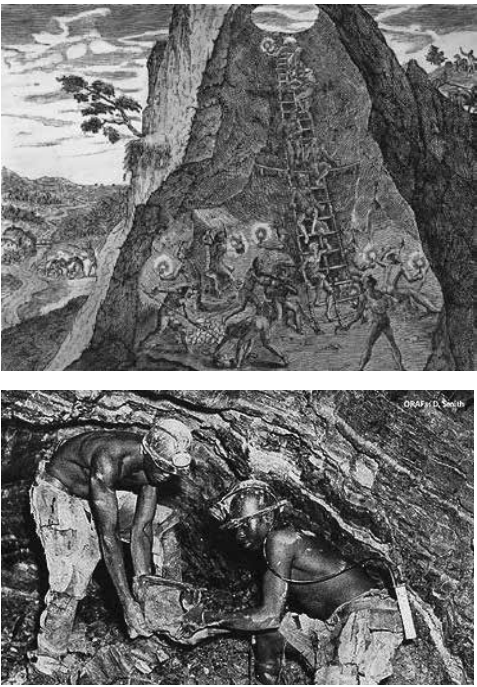
² Program osnovna šola. Zgodovina. Učni načrt. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2011, str. 22 (obvezna širša tema Politične značilnosti 20. stoletja). Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (dostop: 19. 2. 2014).

³ Prav tam, str. 25 (izbirna širša tema Spreminjanje vsakdanjka v 20. stoletju).

⁴ Prav tam, str. 26.

⁵ Prav tam, str. 37–38.

⁶ Prav tam, str. 26–27.

Dejavnosti učitelja:	Dejavnosti učenca:
Prva učna ura	
Uvodna motivacija in ponovitev	
<p>Učence vprašam, kaj je kolonija.</p> <p>Sliki 1⁷ in 2:⁸ Izkoriščanje kolonij</p> 	<p>S pomočjo primerov opišejo, kaj je kolonija.</p> <p>S pomočjo slik opišejo, čemu so kolonije služile, in opišejo nekaj načinov izkoriščanja.</p>
Obraznava učne snovi	
<p>Naloga 1: Večina kolonij se je osamosvojila v šestdesetih letih 20. stoletja. To osamosvajanje imenujemo dekolonizacija.</p> <p>Načini osvobajanja kolonij so bili različni: npr. Britanci so dopuščali osamosvojitve na miren način, ponekod so izbruhnile vojne za osamosvojitve.</p> <p>Vodena razprava o posledicah osamosvojitve.</p> <p>Večina držav (bivših kolonij) se je združila v gibanje neuvrščenih. Razlaga tega pojma in kratek opis značilnosti.</p> <p>Ena najpomembnejših posledic dekolonizacije je bil nastanek t. i. tretjega sveta, ki so ga tvorile ekonomsko nerazvite države z nestabilnimi političnimi režimi.</p> <p>Vodena razprava o vzrokih za nastanek tretjega sveta. Skupaj izpostavimo pravilne zapise in jih argumentiramo.</p>	<p>Naloga 1: Mali zgodovinski atlas, str. 8: Učenci s pomočjo zemljevida naštejejo, katere države so po drugi svetovni vojni imele kolonije in kje so jih imele. Vrišejo jih na nemi zemljevid Afrike.</p> <p>Z znanjem, ki so ga pridobili pri geografiji, naštejejo nekaj primerov, zaradi katerih surovin so bile kolonije pomembne za kolonizatorje.</p> <p>Učenci si ta pojem z razlago zapišejo v zgodovinski slovar.⁹</p> <p>V nemi zemljevid vrišejo države, ki so se osamosvajale v različnih obdobjih, in jih poimenujejo. Izdelajo tudi legendo.</p> <p>S pomočjo učbenika na lepljive lističe s ključnimi besednimi zvezami izpišejo posledice osamosvojitve kolonij.</p> <p>Analizirajo, kako se posledice vidne še danes. Argumentirajo s konkretnimi primeri.</p> <p>V dvojicah razpravljajo o vzrokih za nerazvitost in jih zapišejo na lepljive lističe.</p>

⁷ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bf/Northern_Rhodesian_Miners.jpg (dostop: 23. 2. 2014).

⁸ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bf/Northern_Rhodesian_Miners.jpg (dostop: 23. 2. 2014).

⁹ Učenci so si v 6. razredu naredili zgodovinski slovar (en list za vsako črko), kamor si zapisujejo nove besede oz. besede, povezane z zgodovino.

<p>Oblikovanje tabelskega zapisa s pomočjo ključnih besednih zvez.</p> <p>Učenci s pomočjo vaje spoznajo primer osamosvajanja kolonij z vojno, kjer se je pojavilo kršenje človekovih pravic in ženevskih konvencij, ki so jih obravnavali pri DKE v 8. razredu.</p>	<p>Argumentirajo, zakaj nekatere države navidezno izkazujejo skrb za demokracijo v bivših kolonijah, dejansko pa jih izkoriščajo v lastne interese.</p> <p>Sooblikujejo tabelski zapis.</p>
<p>Naloga 2: Opis primera Alžirije, ki je bila francoska kolonija in kjer je izbruhnila vojna za osamovojitev.</p> <p>V viru so izpostavljeni mučenje in preostala nasilna dejanja francoske vojske proti alžirskim borcem za neodvisnost.</p> <p>Mednarodno pravo in 3. člen, skupen vsem štirim ženevskim konvencijam (1949), prepovedujejo mučenje v kakršnih koli okoliščinah ter ogrožanje življenja in nasilje nad osebnostno nedotakljivostjo.</p> <p>Vodena razprava:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ali je mučenje vojni zločin? Zakaj? - Primeri, kaj vse spada med mučenje. - Ali ga je možno preprečiti v času vojn? - Ali so argumenti tistih, ki so bili mučitelji v času alžirske vojne, utemeljeni? Zakaj ne? - Ali se strinjaš z argumenti tedanjega francoskega predsednika, da se teh dogodkov ne bi več omenjalo? - Zakaj je pomembno, da se zgodovinska dejstva predstavijo takša, kot so, in ne, da se resnica prikriva? - Ali se ti zdi pravilno ravnanje, da bi se ti zločini ponovno preučili? Zakaj? - Katere primere aktivnega državljanstva prepoznaš pri nekaterih citiranih osebah v zvezi z vojno v Alžiriji? Podčrtaj jih z rdečo barvo. <p>Učna diferenciacija in individualizacija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ali bi morali biti ljudje, ki so te zločine zagrešili, kaznovani? Zakaj? Kako naj se jih kaznuje? 	<p>Naloga 2: Učenci preberejo časovni potek vojne in na lepljive lističe izpišejo, kateri problem je izpostavljen v zvezi s to vojno.</p> <p>Argumentirajo, ali so takšna dejanja dopustna, pa čeprav je v državi vojno stanje.</p> <p>Ponovijo, katere konvencije ščitijo vojake in civiliste v vojnem stanju.</p> <p>Preberejo razmišljanja nekaterih udeležencev v vojni glede mučenja.</p> <p>Argumentirajo in podajo svoja razmišljanja, ki morajo biti v skladu s človekovimi pravicami.</p> <p>Pri citiranih osebah podčrtajo dejanja, ki kažejo aktivno državljanstvo.</p>
Zaključek: ponovitev in utrjevanje	
<p>Ponovitev pojmov, ki smo jih spoznali pri uri</p>	<p>Ponovijo in naštejejo primere aktivnega državljanstva (povezava z DKE, 8. razred).</p> <p>Zahtevnejša domača naloga: Učenci doma zapišejo svoje mnenje in podajo rešitve, kako ravnati s posamezniki, ki so bili soudeleženi pri različnih oblikah mučenja. Zapišejo tudi svoje mnenje z argumentom, ali so se citirane osebe opredelile za kazen ali za pomilostitev. Zapišejo tudi nekaj primerov, kako se lahko zagotovita pravica ter možnost žrtvam vojne, da zaživijo v miru.</p>

	<p>Enostavnejša domača naloga: Učenci rešijo razpredelnico z vnaprej pripravljenimi odgovori in na kratko razložijo svoj odgovor.</p> <p>Ponovijo, kaj pomeni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kolonializem, - dekolonizacija, - neuvrščeni, - tretji svet, - neokolonializem, - primer aktivnega državljanstva.
<p>Druga in tretja učna ura</p>	
<p>Uvodna motivacija in ponovitev</p>	
<p>Slika 3:¹⁰ Zastava JAR</p> <p>Slika 4:¹¹ Nelson Mandela</p> <p>»Sanjam o Afriki, ki je pomirjena sama s seboj.«¹²</p> <p>Bivša nizozemska, nato pa britanska kolonija je leta 1931 postala suveren dominion pod Veliko Britanijo. Leta 1961 se je osamosvojila kot republika.</p> <p>Potomci bivših belih kolonistov so bili v manjšini, vendar so uzakonili nadvlado s pomočjo rasne politike - apartheida.</p>	<p>Izbrani posameznik predstavi svojo domačo nalogo na temo, kako ukrepati proti tistim, ki so izvajali zločine v Alžiriji.</p> <p>Navedejo, iz katere države je predstavljena zastava. Ponovijo, kolonija katere države je bila v preteklosti ta država.</p> <p>Poimenujejo osebo, ki predstavlja simbol boja za človekove pravice v tej državi.</p> <p>Razložijo njegov stavek. Pojasnijo, proti čemu se je boril in kako. V zgodovinski slovar zapišejo in razložijo besedo dominion.</p> <p>V zgodovinski slovar zapišejo in razložijo besedo apartheid.</p>
<p>Naloga 3: Opisovanje značilnosti rasnega razlikovanja s pomočjo slikovnih virov.</p> <p>Vodena skupinska razprava:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kako se je politika rasnega razlikovanja kazala v vsakdanjem življenju oz. kako se je kazalo dejstvo, da je bil apartheid uradna politika države? - Kaj meniš, ali so imeli temnopolti zagotovljeno enako kakovost življenja kot belska manjšina? Utemelji. - Na račun koga in kako je delovalo afriško gospodarstvo? Navedi nekaj primerov. 	<p>Naloga 3: Učenci v skupinah s po 5 člani s pomočjo slikovnih virov opisujejo značilnosti apartheida. Izpostavijo temeljne kršitve človekovih pravic. Primere s ključnimi besednimi zvezami zapišejo na lepljive lističe in jih prilepijo v zvezke pod naslov Boj za človekove pravice v bivših kolonijah.</p> <p>Odgovarjajo na vprašanja, v pomoč so tudi zapisi, ki so jih ustvarili na temelju slikovnega gradiva/virov.</p>

¹⁰ http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Flag_of_South_Africa.svg (dostop 23. 2. 2014).

¹¹ http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Nelson_Mandela-2008edit.jpg (dostop: 23. 2. 2014).

¹² http://www.siol.net/novice/svet/2013/12/nelson_mandela_citati.aspx (dostop: 7. 12. 2013).

<ul style="list-style-type: none"> - Kakšen je bil vsakdanjik črnske večine? - Kaj meniš, zakaj niso mogli uveljaviti svojih pravic tudi z uporabo sile? - Katere temeljne človekove pravice so bile črnski večini kršene? - S pomočjo zapisov na e-prosojnci analiziraj, kakšen odnos je do apartheida imela OZN, ki naj bi varovala svetovni mir in človekove pravice. 	
<p>Naloga 4: Samostojno branje po danih navodilih.</p> <p>Skupna vodena razprava.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podajajo svoje mnenje, predvidevanje, zakaj se je paznik nad temnopoltim zapornikom znašal pred očividko. Ali bi storil enako, če bi bil zapornik belec? - Kako se je odzvala Wendy? - Zakaj mislite, da se ni odzvala na dogodek? Je bilo njeno dejanje pravilno? Utemeljite. - Kaj mislite, da bi se zgodilo z Wendy, če bi posredovala v opisanem dogodku v prid temnopoltega zapornika? - Kako bi bilo prav, da bi se v danem primeru odzvala? Kakšen bi morala biti odziv v smislu aktivnega državljanstva? <p>Zapis na e-prosojnci: <i>»Pomanjkanje nasprotovanja lahko podpre vero nasilneža v to, kar počne.«¹³</i> Ervin Staub, Korenine zla.</p> <p>Vloga Varnostnega sveta OZN: a) Varnostni svet OZN apartheid opisuje kot »nagnusno za zavest človeštva«. b) Generalna skupščina OZN: <i>»politika, ki temelji na rasni diskriminaciji in rasni vzvišenosti je vredna preziranja in je nezdružljiva s pojmom človekovega dostojanstva. Rasna diskriminacija in apartheid predstavljata resen zadržek ekonomskemu in socialnemu razvoju in ovirata mednarodni mir za sodelovanje.«¹⁴</i></p> <p>Temnopolti, ki so se organizirali v organizaciji ANK, so se tej politiki rasnega razlikovanja uprli. Najvidnejši predstavnik te organizacije je bil Nelson Mandela. Postal in ostal je simbol upora proti apartheidu.</p> <p>Odlomek govora Mandele na sojenju leta 1964, kjer je spregovoril o boju proti apartheidu. <i>»Verjamem, da Južna Afrika pripada vsem ljudem, ki živijo v njej, in ne eni skupini, naj bo temnopolta ali belopolta. /.../ Vse življenje sem posvetil boju afriškega naroda za svobodo, boj proti beli dominaciji in tudi proti črni dominaciji. Negoval sem ideal demokratične in svobodne družbe, v kateri vsi ljudje</i></p>	<p>Naloga 4: Preberejo vir Samo zabaval se je. Podčrtajo besedne zveze, iz katerih je razvidno kršenje človekovih pravic. Izpostavijo del besedila, ki jih je najbolj prizadel, in utemeljijo zakaj.</p> <p>Učenci v dveh skupinah razpravljajo o vprašanjih: a) ali bi Wendy morala posredovati, in o tem oblikujejo in zapišejo razloge. b) ali Wendy ne bi bilo treba posredovati, in o tem oblikujejo in zapišejo razloge.</p> <p>Svoja razmišljanja na kratko predstavijo.</p> <p>Argumentirajo zapis na e-prosojnci. Utemeljijo, kakšne negativne posledice lahko ima posameznik, če deluje kot aktivni državljan in s tem krši formalnopravne zakone, ki veljajo, pa čeprav so v nasprotju s človekovimi vrednotami.</p> <p>Argumentirajo odnos OZN do apartheida. Utemeljijo, zakaj niso bolj aktivno pripomogli k ukinitvi te rasne politike.</p> <p>Utemeljijo, zakaj je Mandela postal simbol upora proti apartheidu. Pomagajo si tudi z odlomkom iz njegovega govora.</p> <p>Ponovijo, kakšne so bile posledice njegovega delovanja v boju za temeljne človekove pravice.</p> <p>Argumentirajo, zakaj je Mandelovo delovanje tudi simbol aktivnega državljanstva.</p>

13 Jakelj, J. et al. (2010). Raziskovanje humanitarnega prava. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 39.

14 <http://sl.wikipedia.org/wiki/Apartheid> (dostop: 4.12. 2012).

<p><i>živijo skupaj v harmoniji in imajo enake možnosti. To je ideal, za katerega upam, da bo zaživel in uspel. Če pa je potrebno, je to ideal, za katerega sem pripravljen tudi umreti.»¹⁵</i></p> <p>Apartheid je bil v letih 1990-1993 s številnimi akcijami in mednarodnimi pritiski razveljavljen. Nelson Mandela je bil izpuščen iz zapora. Po izpustitvi iz zapora in po izvolitvi za prvega temnopoltega predsednika JAR se je zavzemal za mir in spravo med temnopoltimi in belci ter je izrazilo nasprotovanje oboroženim spopadom med državljani obeh ras. Svojo vero v nenasilje in JAR kot multikulturno demokracijo je dokazoval z različnimi primeri nenasilnega delovanja. Med drugim je ustanovil tudi Komisijo resnice in sprave, ki je preučevala primere nasilja na obeh straneh. S tem sta mu rasla tudi avtoriteta in ugled v svetu.</p>	<p>Argumentirajo, zakaj je bilo pomembno, da je zahteval preučevanje zločinov tako med temnopoltimi kot med belci. Razložijo, zakaj je postal ugledna avtoriteta tako med temnopoltimi kot tudi med belci.</p>
<p>Naloga 5: Samostojno branje po danih navodilih in razlagi.</p> <p>Skupna vodena razprava.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zakaj Mandela ni zagovarjal nasilja? - Zakaj ni smiselno konfliktnih situacij reševati z nasiljem? <p>Za osnovne človekove pravice so se borili tudi temnopolti v ZDA. Ta boj se je okrepil v šestdesetih letih 20. stoletja, ko so temnopolti sprožili odpravo neenakosti in pravico do enakih možnosti predvsem na področju izobraževanja.</p>	<p>Naloga 5: Preberejo vir Izpostavljene priče dogodka.</p> <p>Argumentirajo, zakaj je Mandela z govorom po radiu dosegel, da temnopolti niso izvedli nasilja nad belci. Argumentirajo, v čem je bila veličina in avtoriteta Mandele, da je preprečil nadaljnje nasilje. Argumentirajo, ali se je Mandela boril za prave vrednote in ali je bil njegov pristop pravilen.</p> <p>Njegovo delovanje primerjajo z različnimi akcijami aktivnega državljanstva doma in po svetu (Ukrajina, »Gotof si« demonstracije v Sloveniji leta 2012/13).</p> <p>Argumentirajo, zakaj so jim belci omejevali predvsem enake možnosti na področju izobraževanja.</p>
<p>Naloga 6: Samostojno branje po danih navodilih in razlagi.</p> <p>Skupna vodena razprava.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zakaj se je vodstvo šole balo sprejeti temnopolte učence? - Kako so jih skušali zavarovati? Je bilo to delovanje pravilno? - Kako bi vi ravnali kot aktivni državljani v boju za temeljne človekove pravice? - Ali je guverner države ravnal pravilno? - Kaj menite, kako bi moral ravnati, da bi zaščitili pravice temnopolnih? - Kaj se je zgodilo z Elisabeth, ki ni bila obveščena o odredbi, da naj ne pride v šolo, ki so jo do tedaj obiskovali samo belci? - Kaj menite, ali so temnopolti izzivali belce, ker so hoteli obiskovati šolo, ki je pred uvedbo uredbe Vrhovnega sodišča, bila namenjena samo belcem? - Kako so belci ogrozili dostojanstvo Elisabeth? - Kako bi se počutili vi, če bi v vas pljuvali in vam grozili z linčem? Ali menite, da bi to res storili? Zakaj tako menite? - Kdo je zaščitil Elisabeth in kako? 	<p>Naloga 6: Preberejo vir Sama na klopi.</p> <p>Učenci argumentirajo svoje odgovore in podajo svoja razmišljanja.</p>

¹⁵ http://www.siol.net/novice/svet/2013/12/nelson_mandela_citati.aspx (dostop: 7. 12. 2013).

- Ali je ta ženska s svojim dejanjem ogrozila svoje lastno življenje? Zakaj menite tako?
- Zakaj se belci nad njo niso maščevali?
- Primerjajte to zgodbo z zgodbo Wendy, ki je bila prav tako priča dogodka kršenja človekovih pravic, pa se ni odzvala na izživljanje nad zapornikom v JAR.
- Kaj menite, kaj vpliva, da se posameznik odloči za posredovanje in s tem morda tvega tudi lastno življenje in dostojanstvo?

Slika 5¹⁶

Opišejo sliko, kako so se belci obnašali do Elisabeth. Argumentirajo, ali je bil njihov protest v skladu z načeli civilnodružbenih gibanj.

Naloga 7:

Podobnosti in razlike rasnega razlikovanja v ZDA in JAR

Slika 6¹⁷

Slika 7¹⁸

Martin Luther King je bil vodilna osebnost civilnodružbenega gibanja v boju za enake pravice in možnosti temnopoltih in belcev v ZDA.

Po zgledu Mahatme Gandija se je zavzemal za nenasilne akcije in dejanja.

Naloga 7:

Opišejo, kako se je pojavljala diskriminacija v ZDA, in jo primerjajo z rasnim razlikovanjem v JAR, tako da rešijo delovni list.

Ogledajo si sliko in ponovijo, kaj predstavlja. Pojasnijo, kaj je leta 1955 sprožilo dejanje Rose Parks (povezava z DKE, 8. razred).

Pojasnijo, kdo je bil nosilec civilnodružbenega gibanja v ZDA v boju za državljanske pravice temnopoltih. Pomagajo si tudi s sliko.

Naštejejo nekaj primerov nenasilnega opozarjanja na kršenje pravic.

Predvidijo in naštejejo razloge, zakaj je bil večkrat aretiran, čeprav ni izvajal nasilja.

Naštejejo nekaj njegovih akcij, s katerimi je tvegal lastno svobodo in življenje.

¹⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/File:Little_Rock_Desegregation_1957.jpg (dostop: 23. 2. 2014).

¹⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/File:Rosaparks_bus.jpg (dostop: 23. 2. 2014).

¹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther_King_Jr. (dostop: 23. 2. 2014).

<p>Višek njegovega delovanja je bil protestni shod za pravice temnopoltih v Washingtonu leta 1963, kjer je imel znameniti govor <i>Sanjal sem</i>.</p> <p><i>»/.../ Moje sanje so, da se bo nekega dne ta narod prebudil in začel živeti v duhu pravega pomena besed: »Prepričani smo, da so vsi ljudje enakopravni.« Moje sanje so, da bodo lahko nekoč, na rdečih hribih Georgije, sinovi sužnjevi in sinovi sužnjelastnikov sedeli skupaj za isto mizo kot bratje. Moje sanje so, da se bo nekoč celo puščavska država Mississippi, zdaj polna krivice in zatiranja, spremenila v oazo svobode in pravice. Moje sanje so, da bodo moji štirje otroci nekega dne del naroda, ki jih ne bo sodil po barvi kože, temveč po njihovih dejanjih. To so moje sanje /.../«¹⁹</i></p> <p>Oba borca za človekove pravice sta prejela tudi Nobelovo nagrado za mir. Martin Luther King je celo najmlajši prejemnik tega priznanja.</p> <p>V letih 1964/65 so ZDA uveljavile zakone, ki so zagotavljali državlanske pravice.</p>	<p>Argumentirajo, v čem je pomen njegovega boja za enake pravice in zakaj je pomembno, da je deloval javno.</p> <p>Preberjo odlomek njegovega znamenitega govora.</p> <p>Izpostavijo bistvo govora – kaj je King zagovarjal.</p> <p>Govor Kinga primerjajo z govorom Mandele iz leta 1964.</p> <p>Izpostavijo podobnosti obeh govorov in za kaj sta se govorca zavzemala.</p> <p>Argumentirajo, kakšno priznanje sta dobila s to nagrado.</p> <p>Analizirajo, kje je »padla« ameriška demokracija.</p> <p>Argumentirajo, kakšno vlogo je imelo pri sprejetju teh zakonov civilnodružbeno gibanje, ki ga je vodil Martin Luther King.</p>
<p>Sklep: ponovitev in utrjevanje</p>	
<p>Učna individualizacija in diferenciacija</p>	<p>Ponovitev učne snovi s ustreznimi vajami v delovnem zvezku.</p> <p>Učno šibkejši zapišejo, kaj pomeni biti aktiven državljan. Pomagajo si lahko s konkretnimi primeri.</p> <p>Učno uspešnejši argumentirano zapišejo, zakaj je pomembno, da se v ključnih trenutkih vsi skupaj in vsak zase aktivno vključimo v dogajanje za spreminjanje družbe v podporo občečloveških vrednot in človekovih pravic. Argumentirajo, zakaj je lahko moralno sporno, če smo v določenih primerih le pasivne priče dogodka.</p>
<p>Samorefleksija</p>	
<p>Samooceenjevanje učencev pri skupinskem delu.</p>	<p>Učenci ocenijo sebe in člane skupine ter zapišejo akcije/ primere, kako lahko svoje skupinsko delo še izboljšajo.</p>

VIRI IN LITERATURA

- Ginnis, P. (2004). Učitelj – sam svoj mojster. Kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus.
- Jakelj, J. et al. (2010). Raziskovanje humanitarnega prava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Mali zgodovinski atlas. Ljubljana: Modrijan, 2012.
- Snoj, D., Razpotnik, J. (2013). Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino v devetem razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. Ministrstvo za šolstvo in šport, zavod RS za šolstvo, 2011. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (dostop: 25. 2. 2014).
- <http://bloggingdickinson.blogspot.com/2011/10/f-118-1859-119.html> (dostop: 25. 9. 2011).
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bf/Northern_Rhodesian_Miners.jpg (dostop: 23. 2. 2014).
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Flag_of_South_Africa.svg (dostop: 23. 2. 2014).
- [http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Nelson_Mandela-2008_\(edit\).jpg](http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Nelson_Mandela-2008_(edit).jpg) (dostop: 23. 2. 2014).

¹⁹ http://www.sanje.si/knjigarna/autobiografija_luther_king.html (dostop: 23. 2. 2014).

http://www.siol.net/novice/svet/2013/12/nelson_mandela_citati.aspx (dostop: 7. 12. 2013).
<http://sl.wikipedia.org/wiki/Apartheid> (dostop: 4.12. 2012).
http://www.siol.net/novice/svet/2013/12/nelson_mandela_citati.aspx (dostop: 7. 12. 2013).
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Rosaparks_bus.jpg (dostop: 23. 2. 2014).
<http://www.walkingbutterfly.com/2011/11/05/martin-luther-king-jr-freedom-is-never-given/> (dostop: 23. 2. 2014)
http://www.sanje.si/knjigarna/autobiografija_luther_king.html (dostop: 23. 2. 2014).
<http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/africa/afoutl.htm> (dostop: 23. 2. 2014).

POVZETEK

Zapisani primer obravnave učnega sklopa je le ena izmed idej, kako poučevati iz ozaveščati tako pomembno temo, kot je aktivno državljanstvo in gibanje za človekove pravice. Primer je prikazan za tri šolske ure, se pa lahko z odvemanjem posameznih virov skrajša tudi na dve uri. Zelo smiselno se mi zdi, da se učence v razprave aktivno vključi z znanjem, ki so ga pridobili pri predmetu DKE, kjer se s človekovimi pravicami, konflikti pravic, civilno družbenimi gibanji in aktivnim državljanstvom ukvarjajo dosti bolj podrobno. Pridobljeno znanje iz tega predmeta lahko tako konkretizirajo na izbranih primerih in ga tudi smiselno nadgradijo.

Večina nalog je namenoma povzetih iz priročnika Raziskovanje humanitarnega prava, saj je bil poslan na vse šole, prav tako pa je dostopen na spletu. Poleg resničnih zgodb in primerov so v priročniku razložena tudi ozadja zgodb, ki učiteljem omogočijo, da učencem lažje razložijo vsebino izbranega vira.

Seveda pa so potrebni tudi empatija učitelja, njegova dojemljivost in zavzemanje za obče človeške vrednote, da zna učenca spodbuditi k razmišljanju, prepoznavanju, pa tudi k aktivnemu reševanju in delovanju proti kršitvam tako na ravni šole kot tudi družbe kot celote.

DELOVNI LIST 1

Osvoboditev kolonij in civilnodružbena gibanja v boju za državljanske pravice

Navodila za delo:

V nemi karti pobarvaj države, ki so se osamovajale po letu 1945, ter dopiši njihova imena. Izdelaj legendo. Uporabljal različne barve. Pomagaj si z Malim zgodovinskim atlasom, str. 81/zgornji zemljevid.

Legenda:

- Osamosvojitve v letih 1945–1949
- Osamosvojitve v letih 1960–1999
- Osamosvojitve v letih 1969–1989

DELOVNI LIST 2

Alžirska osamosvojitvena vojna

Navodila za delo:

Na lepljivi listič izpiši, kateri problem je izpostavljen v spodnjem viru. Listič prilepi na delovni list. Sodeluj v razpravi in na kratko na lepljivi listič zapiši, ali je mučenje v kakršni koli obliki dopustno. Sodeluj v nadaljnji razpravi in na kratko zapiši, zakaj je takšne zločine treba obsoditi.

V zapisih O odgovornosti obkroži primer, ki je po tvojem mnenju pravi in v skladu z aktivnim državljanstvom.

Zgodovinsko ozadje javne razprave v Franciji²⁰

V letih 1954–1962 se je Francija bojevala proti borcem za neodvisnost v Alžiriji. Leta 1962 se je z Evianskimi sporazumi med Francijo in Alžirijo končala vojna. Sporazumi vključujejo tudi splošno amnestijo za tiste na obeh straneh, ki so zagrešili krutosti.

V letih 1962–1999 je potekalo obsojanje nasilnih dejanj francoske vojske in francoskih posameznikov ali skupin. Čeprav so o tem objavljene knjige in članki, ni bilo izvedene široke javne razprave. Leta 2000 je Louise Lohéac, nekdanja alžirska borka, ki so jo leta 1957 tri mesece mučili, spregovorila javnosti. Francoski generali, ki so bili vključeni v njeno zgodbo, so se javno odzvali in spodbudili druga pričanja, izjave politikov in široko javno razpravo:

- Dvanajst uglednih učenjakov je javno pozvalo francosko vlado, naj uradno objavi zgodovinska dejstva s priznanjem in obsojanjem mučenja, ki se je dogajalo med vojno v Alžiriji.
- Ministrski predsednik Jospin je rekel: *»Menim, da razkritje resnice ne bo oslabilo države. Prav nasprotno, državo bo okrepilo, ker bo to dovolilo graditi prihodnost na lekcijah iz preteklosti.«*
- Predsednik Chirac je rekel: *»Storiti ne bi smeli ničesar, kar bo ponovno odprlo stare rane.«*
- Skupina francoskih politikov je predlagala ustanovitev preiskovalne komisije, da bi preučila mučenja in zločine zoper človeštvo, ki jih je zagrešila Francija. Cilj te komisije bi bil pomagati ugotoviti resnico in predlagati načine, kako bi lahko povrnili škodo žrtvam in poplačali tistim, ki so zavrnilo sodelovanje pri zločinih.

Leta 2001 je general Paul Aussaresses, ki je bil obveščevalni častnik v Alžiriji od 1955 do 1957, objavil knjigo Specialne službe, Alžirija 1955–1957, v kateri je priznal mučenje zapornikov med alžirsko vojno za neodvisnost. Po objavi knjige ga je Human Rights League obtožil, da je zagovornik vojnih zločinov. Tudi gibanje proti rasizmu in za prijateljstvo med narodi, Louise Lohéac in obe sestri Larbija Ben M'Hidija, ki je bil umorjen v generalovi navzočnosti, so vložili tožbo proti njemu za zločine zoper človeštvo. Dne 14. decembra, po generalovem sojenju, je prizivno sodišče v Parizu potrdilo sodnikovo zavrnitev, da bi ukrepal na podlagi sodnih pritožb proti Aussaressesu za zločine proti človeštvu zaradi leta 1968 sprejete amnestije, ki se nanaša na vse zločine, zagrešene med alžirsko vojno.

Dne 25. januarja 2002 je kazensko sodišče v Parizu naložilo generalu Aussaressesu globo 7.500 evrov za zagovarjanje vojnih zločinov. Tudi njegovima dvema založnikoma je bila naložena globa, vsakemu po 15.000 evrov.

O odgovornosti

»Osnovno odgovornost so nosile politične oblasti, ki so dobro vedele, kaj se je dogajalo, in vojski ne bi smele dati neomejenih pooblastil.«

Hugues Dalleau, predsednik Nacionalne zveze veteranov

»Če bi francoska vlada želela preprečiti mučenja, bi morala to jasno in uradno povedati. Če zaradi pomanjkanja jasnih navodil vojska ni hotela mučenj – da bi ohranila svojo čast ali čast Francije –, bi morali vojaški poveljniki to jasno povedati.«

Roger Monie, poročnik v rezervni vojski

»Mnogim se je v Franciji v tistem času mučenje zdelo upravičen odgovor na hudodelstva, ki so jih zagrešili alžirski nacionalisti.«

Benjamin Stora, profesor zgodovine

»Za žrtve in njihove družine ni nič bolj pomembno kot to, da vidijo razkritje resnice. Dokler se to ne zgodi, žalovanje ne more biti končano in olajšanje ni mogoče. Isto velja za narode. Priznavanje preteklosti – ne glede na to, kako tragična in boleča je – je ključnega pomena za prihodnost, ker narodi – kot ljudje – ne morejo za vedno živeti v laži.

Potrebno je, da Francija in Alžirija prepoznata resnico o zločinih, ki sta jih zagrešili obe strani med alžirsko vojno.«

Robert Badinter, nekdanji francoski pravosodni minister

²⁰ Jakelj, J. et al. (2010). Raziskovanje humanitarnega prava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 82, 85.

»Moja edina skrb je razumeti, kako lahko civilizirano ljudstvo zdrzne nazaj v barbarstvo. Če naj bi preprečili, da se taka sramotna epizoda ponovi, ji moramo pogledati naravnost v obraz – povedati resnico o političnem ozadju mučenja. Nočemo, da bi naši sinovi odkrili grozo na njihovi poti skozi življenje in imeli sram v srcih samo zato, ker so njihovi očetje lagali.«

Jacques Julliard, nekdanji častnik, ki je služil v Alžiriji

»Trenutno nisem za rešitev s kaznovanjem. Bolje bi bilo končati te vojne spomina, kot pa jih oživljati za vedno. Morda bi bilo mogoče ustanoviti komisijo za resnico in spravo, sestavljeno iz odvetnikov, častnih ljudi z integriteto, političnih oseb in zgodovinarjev, da bi spomin na to, kar se je zgodilo, lahko krožil med različnimi skupinami.«

Benjamin Stora, profesor zgodovine

Domača naloga: Alžirska vojna za osamosvojitve

a) Zahtevnejša naloga:

Zapiši svoje razmišljanje in podaj rešitve, kako ravnati s posamezniki, ki so bili soudeleženi pri različnih oblikah mučenja. Iz primereov »O odgovornosti« pojasni, katere osebe so se opredelile za kazni, katere pa za pomilostitev. Zapiši tudi svoj primer, kako se lahko zagotovi pravica ter možnost žrtvam vojne, da zaživijo v miru.

b) Enostavnejša naloga:

S pomočjo besedila, ki smo ga obravnavali v šoli, reši razpredelnico in na kratko komentiraj svoje odločitve.

Ali bi morali biti ljudje, ki so zgrešili mučenje, kaznovani?²¹

DA	
NE	

Ali bi morali biti ljudje, ki so kršili pravila, po končnai vojni ...?²²

POSTAVLJENI PRED SODIŠČE	
RAZKRITI, VENDAR SE JIM NE BI SODILO	
BITI OPROŠČENI	
BITI POZABLJENI	

21 Jakelj, J. et al. (2010). Raziskovanje humanitarnega prava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 77.

22 Jakelj, J. et al. (2010). Raziskovanje humanitarnega prava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 77.

DELOVNI LIST 3

Apartheid

Navodila za delo:

Preberi besedilo *Samo zabaval se je* in podčrtaj besedne zveze, iz katerih je razvidno kršenje človekovih pravic. Z modro barvo podčrtaj del besedila, ki te je najbolj prizdel, in utemelji zakaj. Svojo utemeljitev zapiši pod besedilo. Aktivno sodeluj v skupni razpravi, vezani na spodnje besedilo.

Delo v skupinah:

- Če si dodeljen/-a v skupino A: S sošolci razpravljaj o tem, ali bi se Wendy morala odzvati na dejanje paznika. Na kratko zapišite razloge na hrbtno stran lista.
- Če si dodeljen/-a v skupino B: S sošolci razpravljaj o tem, zakaj se Wendy ne bi bilo treba odzvati na dejanje paznika. Na kratko zapišite razloge na hrbtno stran lista.

Samo zabaval se je²³

V obdobju apartheida v Južnoafriški republiki je belka Wendy poskušala obiskati temnopoltega prijatelja, ki je bil zaprt zaradi svojega političnega delovanja. Belci, ki so vodili zapor, so ji rekli, da belcem nikoli ni dovoljeno, da bi prišli obiskat temnopolte zapornike. Šla je k poveljniku zapora, ki jo je povabil v svojo pisarno. Morda ji je zato, ker je bil njen mož urednik enega od mestnih časopisov, dovolil, da lahko obišče prijatelja. Vrnila se je k vhodu v zapor, da bi počakala na prijatelja, ki ga je prišla obiskat. Tukaj je njen opis dogodkov, ki so sledili.

»Ko sem čakala, sem malo naprej v prehodu opazila mladega temnopoltega zapornika v kaki kratkih hlačah in majici. Videti je bil prestrašen in ponižen, kot nekdo, ki komaj čaka, da bo ustregel vsaki muhi ali kaprici belega baasa.²⁴ Tam je stal, kot bi mu nekdo rekel, naj stoji in čaka. Pojavil se je beli paznik, in ko je šel mimo jetnika, je nenadoma grozeče zamahnil proti njemu in začel vpiti nanj. Paznik ni bil jezen – le zabaval se je. Jetnikovi roki sta se dvignili, da bi zaščitili telo pred udarci, ki jih je pričakoval od paznika. Ena roka se je ovila okrog trebuha in druga se je dvignila h glavi in jetnik je jecljal odgovore na vprašanja in žaljivke, ki so letele nanj. Nato je paznik odšel dalje in stopal proti meni. Videl me je, kako strmim vanj, in ko me je pogledal, sem spoznala, da ne le, da v njem ni bilo niti trohice sramu, temveč celo, da me je v njegovih očeh moja bela polt avtomatično naredila za sosterilko tega, kar se je pravkar zgodilo. Odšel je mimo, ves naveličan, izgubil za nekaj trenutkov in se potem vrnil proti temnopoltemu jetniku. Ko se mu je bližal, se je jetnik sključil in se spet skušal zaščititi z rokami. Paznik se je na veliko zabaval ob tem. Občinstvo (jaz) je le še pripomoglo, da se je še bolj zabaval.«

Bika Donald Woods, Paddington Press, London, 1978

²³ Jakelj, J. et al. (2010). Raziskovanje humanitarnega prava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 40.

²⁴ Baas ali šef je oseba, ki ima nadzor, beseda je v času apartheida dobila pomen zatiralca.

DELOVNI LIST 4

Posredovanje Mandele

Preberi besedilo in zapiši, zakaj misliš, da je Mandela dosegel s svojim govorom, da ni prišlo do nasilja temnopoltih nad belci. Zapiši tudi, v čem misliš, da je bila veličina Mandele in s čim si je ustvaril pozitivno avtoriteto tako med temnopoltimi kot tudi belci. Utemelji, ali je bil Mandelov pristop k reševanju rasnih konfliktov pravičen.

Izpostavljanje priče dogodka²⁵

Aprila 1993 se je južnoafriški boj proti apartheidu bližal zmagovitemu koncu, in to brez preliivanja krvi, ki so se ga bali in pričakovali. Nelsona Mandelo, predsednika Afriškega narodnega kongresa (ANK), v svetu priznanega kot duhovnega voditelja tega boja, so po 27 letih izpustili iz zapora in s predsednikom F. W. de Klerkom se je pogajal o procesu prehoda na vladavino večine.

Dne 10. aprila je bil umorjen Chris Hani, spoštovani voditelj ANK. Ustrelili so ga iz bližine pred njegovim domom v Boksburgu v Johannesburgu. Storilci so priznali, da so Hanija izbrali zato, ker bi njegova smrt najbolj verjetno potisnila deželo v kaos in tako omogočila desničarjem, da prevzamejo oblast. Predstavljamo odlomek o Mandelovem odzivu na ta dogodek iz njegove avtobiografije:

»Chrisova smrt je bila udarec za gibanje in zame osebno. Bil je velik junak med mladimi v Južni Afriki, človek, ki je govoril njihov jezik in ki so ga poslušali. Če bi kdor koli lahko prepričal neposlušno mladino, da sprejme rezultat pogajanj, je bil to Chris.

Država je bila ranljiva. Skrbelo nas je, da bi smrt Chrisa Hanija lahko sprožila rasno vojno, če bi mladi sklenili, da bi moral njihov junak postati mučenec, za katerega bi dali svoja življenja.

/... / Umor je bil dejanje norega obupa, poskus, da bi ustavili proces pogajanj.«

Vendar je istega dne neka ženska klicala na policijo in sporočila registrsko številko morilčevega avtomobila. Izkazalo se je, da je bila belka. Mandelo so prosili, naj ima tisti večer govor za državljane po radiu. V svoji avtobiografiji je zapisal, kaj je rekel:

»Rekel sem, da procesa miru in pogajanj ne smemo zaustaviti. Z vsjo svojo avtoriteto sem rekel:

Pozivam vse naše ljudi, da ostanejo mirni in počastijo spomin na Chrisa Hanija tako, da ostanejo disciplinirana sila in moč miru. /.../ Nocoj se iz najglobljega dela svojega bitja obračam na vsakega Južnoafričana, črnega in belega. Belec, poln predsodkov in sovraštva, je prišel v našo deželo in zagrešil tako umazano dejanje, da se naš celotni narod zdaj opoteka na robu katastrofe. Belka /.../ pa je tvegala svoje življenje zato, da zdaj vemo, kdo je bil storilec, in lahko sodimo temu morilcu.«

Umor ni prinesel kaosa in rasne vojne. Mirovni proces in pogajanja so se nadaljevali.

²⁵ Jakelj, J. et al. (2010). Raziskovanje humanitarnega prava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 22.

DELOVNI LIST 5

Boj za državljske pravice v ZDA

Navodila za delo:

Preberi besedilo in sodeluj v razredni razpravi. Zapiši in utemelji, ali je belka, ki je pomagala Elisabeth, ogrozila lastno življenje? Utemelji, zakaj je bilo prav, da je posredovala. Zapiši tudi svoje razmišljanje, kaj vse vpliva, da se posameznik odloči, da bo posredoval in s tem tvegala svoje lastno življenje in dostojanstvo.

Sama na klopi²⁶

V nekaterih, zlasti južnih državah ZDA so do leta 1954 veljali zakoni, ki so črnim otrokom in mladini prepovedovali šolanje skupaj z belci – v veljavi je bilo rasno ločevanje otrok. Šole za temnopolte so prejemale manj denarne podpore, pogosto jim je zmanjkovalo denarja za popravila in osnovne potrebščine. Leta 1954 je vrhovno sodišče ZDA ta zakon ukinilo. Arkansas je država na jugu ZDA. Little Rock je največje in glavno mesto. Ob koncu petdesetih let prejšnjega stoletja je bilo 22 odstotkov prebivalcev temnopolnih. Guverner Arkansasa se je odločil nasprotovati odločitvi vrhovnega sodišča, da se ukine rasno ločevanje otrok in šole belcev odpre tudi temnopolnim otrokom. Izjavil je: *»Kri bo tekla po ulicah, če bodo črnski otroci poskušali vstopiti v osrednjo gimnazijo!«*

Šolski odbor v mestu Little Rock je načrtoval drugače. Leta 1957 je osrednja gimnazija, namenjena samo belcem, sprejela devet temnopolnih učencev. Elisabeth Eckford je bila ena izmed njih. Člani šolskega odbora so prosili starše teh učencev, naj svojih otrok ne spremljajo v šolo; bali so se namreč, da bi s tem izzvali jezo množice belcev. Zato so uredili vse potrebno, da bi vseh devet učencev spremljal odvetnik. Elisabeth za ta dogovor ni vedela in se je v šolo odpravila sama. Ko je stopila z avtobusa, je zagledala množico jeznih belcev in na stotine vojakov, ki jih je poslal guverner, da bi temnopolnim učencem preprečili vstop v šolo. Elisabeth pa tega ni vedela in je mislila, da bo varna, če bo prišla do šole, kjer so bili vojaki. *»Množica mi je začela slediti in me zmerjati. Naenkrat so se mi začela šibiti kolena in spraševala sem se, ali mi bo sploh uspelo. To je bila najdaljša ulica, ki sem jo kadar koli prehodila. Vendar pa me ni bilo preveč strah, ker sem bila prepričana, da me bodo vojaki zaščitili. Ko sem prišla do šole, sem stopila pred vojaka, ta pa je le gledal naravnost predse in se ni umaknil, da bi me spustil mimo. Nisem vedela, kaj naj storim. Ravno takrat je neki drugi vojak spustil mimo nekaj belih učencev. Ko sem se skušala preriniti mimo njega, je dvignil svoj bajonet. Nekdo je začel vpiti: »Obesite jo! Obesite jo!« Skušala sem najti prijazen obraz. V oči sem pogledala starejšo gospo, a me je pljunila. Ozrla sem se vzdolž ulice in zagledala klopi; stekla sem do klopi in sedla nanjo.«*

Nekateri iz množice so sledili Elisabeth do klopi in vpili *»Zvlecite jo do drevesa!«* na način, ki je kazal, da jo bodo obesili. Medtem ko je Elisabeth nekaj trenutkov, ki so se ji zdeli cela večnost, sedela na klopi, se je skozi množico prebila bela ženska Grace Lorch in spregovorila z Elisabeth. Ta je počasi dvignila pogled in se zazrla v tujko. Nato je vstala. Ženska je stopila tesno k njej in jo spremila do avtobusne postaje. Elisabeth je stopila na avtobus in tako sta ušli množici.

Prirejeno po: Williams, P. (1987). Pogled na nagrado: Ameriška leta državljskih pravic 1954–1965. New York: Penguin Books.

²⁶ Jakelj, J. et al. (2010). Raziskovanje humanitarnega prava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 19.

DELOVNI LIST 6

Primerjava kršenja pravic temnopoltih v JAR in ZDA

Navodila za delo

V razpredelnico zapiši, kako so bile kršene zapisane pravice temnopoltih v JAR in ZDA, in jih med seboj primerjaj (poišči podobnosti, razlike).

	JAR	ZDA
Volilna pravica		
Ustanavljanje civilnodružbenih organizacij		
Šolanje		
Javni prevoz		
Zaposlitev		
Zdravstvena oskrba		
Stanovanjska naselja		

Domača naloga: Pomen aktivnega državljanstva in civilnodružbenih gibanj

Rešiš lahko zahtevnejšo ali enostavnejšo nalogo.

- Zahtevnejša naloga:
Zapiši svoje mnenje, zakaj je pomembno, da se v ključnih trenutkih vsi skupaj in vsak zase aktivno vključimo v dogajanje za spreminjanje družbe v podporo občečloveških vrednot in človekovih pravic. Zapiši, zakaj je lahko moralno sporno, če smo v določenih primerih le pasivne priče dogodka.
- Enostavnejša naloga:
Zapiši, zakaj je pomembno, da smo v primeru kršenja človekovih pravic aktivni državljani. S pomočjo nekaj primerov opiši, kako smo lahko aktivni državljani.

Samorefleksija – samoocena skupinskega dela²⁷

Vrednotenje lastnega dela pri skupinskem delu – Boj za človekove pravice

Kaj sem naredil/-a koristnega za skupino?	Kaj sem naredil/-a zaviralnega za skupino?
Kaj so drugi naredili koristnega?	Kaj so drugi naredili zaviralnega?

²⁷ Povzeto po: Ginnis, P. (2004).
Učitelj – sam svoj mojster. Kako vsakega
učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana:
Rokus, str.180-181.

1. Učenci ugotovijo, kaj so naredili in česa niso, ter tako ozavešijo pomembnost vsakega posameznika v skupini.
2. Vsak učenec zase zapiše primere svojega vedenja in vedenja drugih, ki je bilo koristno in/ali zaviralno. Zapisati morajo vzorce vedenja, ne imen.
3. Ko učenci izpolnijo tabelo, sledi razprava. Pomembno je, da nihče nikogar ne kritizira. Osredotočiti se je treba na prihodnost – kaj bodo učenci od tega trenutka naprej naredili drugače pri skupinskem delu. Učence je treba ozavešiti o pomenu škodljivih učinkov slabih vedenjskih vzorcev, saj ne prinesejo zaželenega rezultata. Učenci naj sami predlagajo izboljšave, ki se jih bodo držali pri vseh predmetih, pri katerih bo potekalo skupinsko delo.

Naš načrt za naprej²⁸

Celotna skupina se strinja, da ...	Beleženje napredka				
	Ni razlike glede na prej. Popolnoma smo se držali dogovora.				
1. _____	1	2	3	4	5
2. _____	1	2	3	4	5
3. _____	1	2	3	4	5
4. _____	1	2	3	4	5
5. _____	1	2	3	4	5

²⁸ Prav tam.